

Beleid VVE

BELEID, WERKWIJZE EN MONITORING

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
Inleiding	3
Definitie voor- en vroegschoolse educatie	4
VVE binnen de gemeente Hilvarenbeek & in Middelbeers	5
Wetten en afspraken	6
Eisen op basis waarvan de GGD inspecteert	6
Wet IKK en de gemeente Hilvarenbeek	6
Visie Stichting Samenwijs	7
Wat verwachten wij van de pedagogisch professionals omtrent het uitvoeren van VVE	8
In de praktijk	9
Werkwijze	9
Waar moet een thema aan voldoen?	10
Partnerschap	11
Partnerschap in de praktijk	11
Monitoring	12
Bijlagen	13
Bijlage 1 Uitleg van ontwikkelingsgebieden in een thema	13
Bijlage 2 Belang van spel in het thema	15
Bijlage 3 De talenten driehoek	16
Bijlage 4 Trechtermodel	19
Bijlage 5 Duizend-en-een-woorden lijst	20

Inleiding

Kinderopvang in gemeente Hilvarenbeek en in Middelbeers heeft de afgelopen jaren grote veranderingen doorgemaakt. Zo zijn we afgesplitst van MIKZ en zijn we korte tijd KL!K geweest. Met als doel om ontschotting tussen opvang en onderwijs te realiseren en als één stichting voor opvang en onderwijs verder te gaan. Op 1 januari 2018 zijn Klik Kinderopvang en de Oude Vrijheid gefuseerd tot Stichting Samenwijs Opvang & Onderwijs. Op dit moment is de samenwerking tussen opvang en onderwijs bij alle Samenwijscentra van gemeente Hilvarenbeek vormgegeven. Ook bij de locatie in Middelbeers komt de samenwerking met basisschool de Beerze inhoudelijk steeds meer van de grond.

Het VVE werken binnen de organisatie kent verschillen. Dit komt doordat de organisatie als uitgangspunt heeft dat elke locatie haar eigen identiteit heeft en mag behouden. Verschillen ontstaan door de eigen identiteit, maar ook door lokale mogelijkheden.

Dit is de aanleiding geweest een beleid rondom VVE te schrijven. In dit beleid staan de uitgangspunten van Samenwijs rondom het VVE werken zodat alle pedagogisch professionals dezelfde basis hebben. Vervolgens kunnen zij vanuit deze basis hun eigen werkwijze vinden die recht doet aan de identiteit van de locatie. Alle informatie daarvoor is terug te lezen in dit document. Het betreft een dynamisch document dat aangepast kan worden wanneer daar aanleiding voor is. Eind 2020 wordt dit document geëvalueerd. In de toekomst verwachten we een vernieuwde taakverdeling omtrent VVE, onder andere vanwege de start van de VVE coach in 2022.

Uitgangspunt van Samenwijs is dat wij alle kinderen gelijke kansen bieden in de ontwikkeling van eigen competenties, vaardigheden en talenten. Met als uiteindelijk doel dat peuters zonder of met een beperkte achterstand kunnen starten op de basisschool. Door een vroege ontwikkelingsstimulering worden kinderen kansrijker. De hersenen van een peuter werken als sponzen, ze zuigen alle informatie op wat resulteert in een snelle ontwikkeling. Kinderen functioneren daardoor beter op school. Het is dan ook van essentieel belang om bij jonge kinderen de brede ontwikkeling te stimuleren, zoals taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotioneel.

Definitie voor- en vroegschoolse educatie

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is een onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Het doel van voor- en vroegschoolse educatie is kinderen met een risico op onderwijsachterstand (vanwege kenmerken in hun omgeving) een betere start te geven in groep 3 van de basisschool. (voorschoolse educatie, n.d.)

Voorschoolse educatie (VE) is gericht op kinderen tussen 2 en 4 jaar oud met (risico op) onderwijsachterstand en wordt verzorgd op een voorschoolse voorziening, zoals een voorschool of kinderdagverblijf. Vroegschoolse educatie is voor het bevorderen van onderwijskansen van doelgroepkinderen in groep 1 en 2 van de basisschool.

Voor- en vroegschoolse educatie heeft betrekking op de volgende aspecten:

- Gerichte toeleiding (vooral via consultatiebureaus) van doelgroepkinderen naar voorschoolse voorzieningen.
- Extra kindplaatsen in voorschoolse voorzieningen voor kinderen die anders niet aan zo'n voorziening zouden deelnemen.
- Verbetering van de structurele kwaliteit (gunstiger leidster-kindratio, professionalisering).
- Verbetering van de proceskwaliteit, onder meer door gebruik te maken van een methode voor- en vroegschoolse educatie.
- Bevorderen van de partnerschap (bij voorschoolse voorziening/school en thuis).

Partnerschap thuis heeft het meeste effect op de ontwikkeling van kinderen (Bakker e.a. 2013). Hierbij gaat het om de mate waarin ouders hun kind ondersteunen en stimuleren in de ontwikkeling. De kern hiervan is de interactie tussen ouders en kind. De kwaliteit van de ouder-kind interactie is een sterkere voorspeller van leerresultaten dan de mate waarin ouders op school actief zijn.

Voorschoolse educatie (sd). Opgehaald van rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorschoolse-en-vroegschoolse-educatie/voorschoolse-educatie>

VVE binnen de gemeente Hilvarenbeek & in Middelbeers

Kinderen met dezelfde kwaliteiten hebben recht op gelijke kansen. Ieder kind moet zich volledig kunnen ontplooiën, ongeacht zijn of haar achtergrond, het opleidingsniveau van zijn of haar ouders of hun financiële middelen. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar is het helaas nog niet. De onderwijsinspectie constateerde in het voorjaar van 2017 in het Onderwijs dat de afgelopen jaren de ongelijkheid in het onderwijs is toegenomen. 'De kansen van leerlingen op een diploma zijn niet gelijk. Er zijn bemoedigende ontwikkelingen, maar de overgang tussen primair en voorgezet onderwijs blijft kwetsbaar. Dit geldt ook voor de aansluiting op de arbeidsmarkt', aldus de onderwijsinspectie.

Vanuit het belang van een optimale ontwikkeling van kinderen streven partijen naar integrale voorzieningen voor alle kinderen (en hun ouders) van nul tot en met twaalf jaar. Kinderopvang is niet alleen een belangrijk arbeidsmarktinstrument, het levert vooral een bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen en het verminderen van ontwikkelingsachterstanden en -verschillen. Thuisnabijheid en vroegtijdige signalering maken de kinderopvang samen met het onderwijs ook een waardevolle partner voor de (jeugd)zorg.

In Hilvarenbeek is dit proces van harmonisatie tussen het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang reeds gerealiseerd. Door de harmonisatie krijgen alle peuters in de gemeente Hilvarenbeek en Middelbeers gelijke kansen om hun talenten te ontwikkelen in een voorschoolse voorziening. Dit ontwikkelrecht geldt daarmee voor kinderen van werkende en niet-werkende ouders en kinderen met en zonder risico op een ontwikkelingsachterstand.

Op grond van de Wet Harmonisatie Kinderopvang biedt de gemeente Hilvarenbeek een ontwikkelrecht aan alle peuters vanaf 2 jaar. Binnen de gemeente Oirschot, waar Middelbeers onder valt, is dit 2 jaar en 6 maanden. Dit is van toepassing voor zowel kinderen van werkende als van niet-werkende ouders en voor kinderen met en zonder risico op een ontwikkelingsachterstand.

In de gemeente Hilvarenbeek is vastgelegd dat alle ouders een inkomensafhankelijke bijdrage betalen voor de peuteropvang. Vanaf 1-1-2020 betreft het regulier aanbod in gemeente Hilvarenbeek 8 uur (2 dagdelen) en het VVE aanbod maximaal 16 uur. De gemeente Oirschot heeft haar VVE beleid voor 2020 nog niet vastgesteld. Aan ouders uit gemeente Oirschot wordt een inkomensafhankelijke bijdrage gevraagd.

Partnerschap met ouders zal op alle Samenwijscentra vanuit dit perspectief vorm moeten krijgen. Partnerschap met ouders krijgt vorm langs de lijnen: ouder als partner van de Samenwijscentra, als afnemer van diensten en als burger van de kern.

Met het oog op de toekomst moeten het beste onderwijs en de beste opvang ook aandacht hebben voor brede talentontwikkeling. Kinderen moeten ontdekken wat ze leuk vinden, waar ze goed in zijn, wat ze lastig vinden. Het is belangrijk dat ze hun eigen talenten herkennen. Daarbij hoort dat kinderen ervan bewust worden dat iedereen een eigen talent heeft en dat elk talent of iedere kwaliteit even belangrijk is. Aandacht voor brede talentontwikkeling is een investering in de toekomst. Kinderen erken je hiermee in hun eigenheid. Kinderen krijgen kansen om zichzelf te ontplooiën. Bij brede talentontwikkeling denken we aan het beschikbaar hebben van een geïntegreerd aanbod voor alle leerlingen op het gebied van: kunst en cultuur, sport, vreemde talen, digitale middelen, bewegen, burgerschap, gezonde leefstijl, milieu/omgeving, de lokale gemeenschap, ... Maar ook aan het kunnen beschikken over een belangrijke voorziening zoals een bibliotheek. Bij dit alles hoort een passend aanbod voor kinderen die meer uitdaging nodig hebben en sneller willen en kinderen die meer tijd nodig hebben of een andere benadering. In de verschillende kernen kunnen organisaties, verenigingen en het bedrijfsleven de locaties ondersteunen bij het vorm geven van dit aanbod.

Wetten en afspraken

Eisen op basis waarvan de GGD inspecteert

De houder heeft in het pedagogisch beleid de werkwijze omschreven omtrent voorschoolse educatie.

De houder beschrijft concreet en toetsbaar en of dit vervolgens in de praktijk wordt uitgevoerd.

- Kenmerkende visie en aansluiting op het aanbod van activiteiten
- Stimuleren van de ontwikkeling (taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotioneel)
- Volgen van de ontwikkeling en afstemming aanbod middels een kind-volgsysteem
- Betrekken van ouders bij de ontwikkeling van het kind
- Inrichting ruimte en passend materiaal
- Doorgaande leerlijn met het onderwijs
- Er is een scholingsplan per locatie waarin vermeld staat welke pedagogisch professional welke opleiding, cursus en/of bijscholing gaat volgen en wat deze concreet inhoud.

Wet IKK en de gemeente Hilvarenbeek

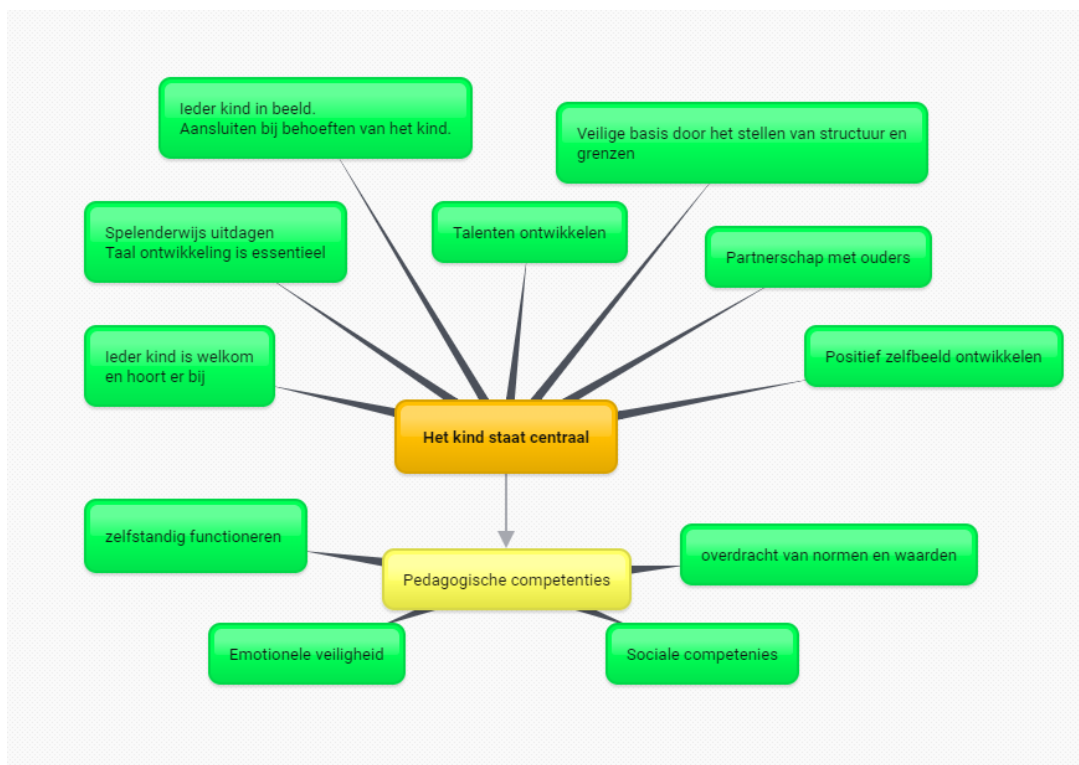
- Peuteropvang kan afgenomen worden vanaf 2 dagdelen van 4 uur.
- Geïndiceerde peuters worden bij start VVE besproken in OT (ondersteuningsteam) in aanwezigheid van ouders.
Tijdens de kennismaking worden ouders hiervoor uitgenodigd. In dit gesprek is de IB-er, JOOB (Jeugd Ouder Opvoed Begeleider) en mentor aanwezig. Doel hiervan is dat ouders weten op welke manier zij ondersteuning kunnen krijgen; drempelverlagend.
- Geïndiceerde peuters krijgen een handelingsplan. Het handelingsplan is gericht op de indicatie, hierin kan ook de opbouw van de dagdelen worden vastgelegd.
- Geïndiceerde peuters tussen 2 en 4 jaar komen 4 dagdelen per week. Een opbouw vanaf 2 dagdelen is hierin mogelijk.
Dit dient echter wel besproken te worden in het OT voor in het handelingsplan.
- Er is een aanwezigheidsplicht voor geïndiceerde peuters.
Alleen bij gegronde redenen als ziekte kan peuter afgemeld worden. Indien peuter niet wordt afgemeld of bij ongegrond verzuim, dan worden ouders door de pedagogisch professional gewezen op de aanwezigheidsplicht. Bij veelvuldig niet nakomen van afspraak wordt het OT van dat Samenwijs centrum ingeschakeld voor de vervolgstappen.
- Vanuit partnerschap worden ouders gevraagd door thuis te oefenen met hun kind met woordjes en liedjes die in het thema centraal staan om zo de taalvaardigheid samen te verhogen.
- Vanuit partnerschap worden ouders 2 maal per jaar middels een enquête bevraagd naar hun bevindingen en effect op het kind en eigen betrokkenheid.
- Om in aanmerking te komen voor subsidie voor de peuteropvang dienen aanbieders te voldoen aan de volgende eisen:
 - a. Er is geen sprake van het herhaaldelijk niet correct opvolgen van overtredingen ten aanzien van de wettelijke basiskwaliteit door de aanbieder;
 - b. Er wordt gewerkt met een kind-volgsysteem;
 - c. Er worden gegevens aangeleverd voor monitoring;
 - d. Er wordt gewerkt met een vastgesteld overdrachtsprotocol.
- Om in aanmerking te komen voor subsidie voor voorschoolse educatie dienen aanbieders te voldoen aan de volgende aanvullende eisen:
 - a. De locatie is geregistreerd in het LRK met een VVE registratie;
 - b. Er wordt gewerkt met een VVE programma zoals omschreven in artikel 1;
 - c. Als op een locatie geen doelgroep peuters meer kunnen worden opgenomen worden zij zo spoedig mogelijk doorverwezen naar andere locaties of aanbieders.

Visie Stichting Samenwijs

Als Samenwijs Opvang zetten wij het kind centraal. Ieder kind krijgt de aandacht en de zorg die het nodig heeft om eigen talenten te ontdekken, te ontwikkelen en het recht op een toekomstperspectief dat daarbij aansluit. We verbinden ons met de kinderen en met elkaar om het iedere dag weer beter te doen. We richten ons op vier pedagogische competenties. Emotionele veiligheid, zelfstandig functioneren, sociale competenties en overdracht van normen en waarden. Dit gebeurt vanuit de kernwoorden; gemeenschapszin, nieuwsgierigheid en lef. We vormen een dynamische gemeenschap waarin het vanzelfsprekend is dat ieder kind welkom is en erbij hoort, ongeacht zijn of haar achtergrond, zolang het een meerwaarde voor het kind heeft. We zoeken het partnerschap op met ouders, zijnde de eindverantwoordelijken voor de opvoeding en ontwikkeling, zodat er een positieve betrokkenheid ontstaat bij opvang en onderwijs. Hierdoor laten kinderen een betere sociaal-emotionele ontwikkeling zien en presteren ze beter.

De ontwikkeling van het kind hangt niet alleen af van de opvoeding en verzorging die ouders geven, maar ook van de wereld om het kind heen. Van jongs af maakt een kind deel uit van de samenleving: familie, de buurt en allerlei andere mensen en partners.

Bij de kinderen spelen wij in op wat dat specifieke kind nodig heeft op basis van inleven en betrokkenheid. Het uitgangspunt is dat elk kind van nature zelf ontwikkelings bekwaam is en uniek en autonoom is. Het is onze taak om op die basis het kind in zijn ontwikkeling te geleiden. Het stellen van grenzen aan het gedrag en bieden van structuur legt een veilige basis, een “thuis” waar ze kunnen ontspannen en zichzelf mogen zijn. Wanneer kinderen zich prettig en geborgen voelen ontstaat hier een emotionele veiligheid.

Kinderen worden spelenderwijs uitgedaagd in de ontwikkeling van hun motorische, cognitieve en creatieve vaardigheden. Hun taalontwikkeling is daarbij essentieel om zich te leren uitdrukken in hun sociale contacten met anderen. Wij willen kinderen in staat stellen om steeds zelfstandiger te functioneren in een veranderende omgeving. Daarbij bieden we mogelijkheden om kinderen zelfvertrouwen te laten ontwikkelen en een positief zelfbeeld te vormen. Respect voor het unieke van ieder kind is daarbij het uitgangspunt.

Kinderopvang brengt kinderen samen, waardoor ze spelenderwijs sociale kennis en sociale vaardigheden aanleren. Wij willen kinderen in staat stellen om zelfstandige relaties met anderen op te bouwen en te onderhouden.

Wat verwachten wij van de pedagogisch professionals omtrent het uitvoeren van VVE

Pedagogisch professional:

- Thema's uitwerken en de geplande activiteiten voorbereiden.
- Uitvoering geven aan het VVE programma en zelf doelbewust activiteiten inzetten.
- Elk kind in beeld hebben.
- Uitvoering geven aan het handelingsplan van geïndiceerde peuters.
- Zorgt voor uitdagende en regelmatig vernieuwde vve materialen.
- Als mentor een kind inplannen voor het OT overleg en de betreffende ouders uitnodigen.
- Mentor schrijft het handelingsplan .

Pedagogisch manager en directeur:

- Verantwoordelijk voor de kwaliteit en continuïteit van het VVE programma.
- Aansturing aan de VVE teams om de gestelde doelen te realiseren.

Pedagogisch coach:

- Ondersteuning op medewerkers niveau.
- Signaleren op algemene indruk.

VVE specialist:

- Het maken van een jaarplanning en daarbij alle punten uit het kind-volgsysteem verwerken.
- Beoordeelt of een uitgewerkt VVE thema voldoet aan de eisen (komen alle ontwikkelingsgebieden voldoende aan bod en zit er voldoende verrijking in het aanbod)
- Neemt deel aan het locatie overstijgende VVE overleg.
- Verantwoordelijk voor signaleren van kwaliteit en continuïteit binnen het VVE werken op de groep.
- Melden aan manager waar ondersteuningsbehoefte ligt.

IB'er:

- Stelt samen met de mentor en ouders het handelingsplan op en bewaakt de voortgang hierin.
- Is wekelijks aanwezig voor vragen en observaties omtrent kinderen uit de opvang.

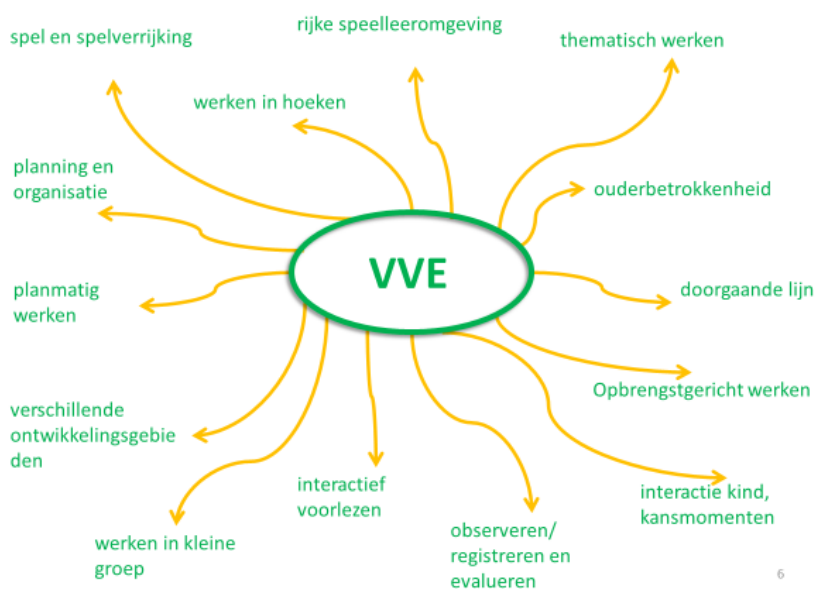

In de praktijk

Werkwijze

VVE werken doen we in de praktijk de gehele dag door. We verstaan hieronder dat de pedagogisch professionals een educatieve houding hebben in alle activiteiten. In de praktijk wordt met thema's gewerkt en de basis daarvoor komt uit erkende VVE Methodieken. We werken onder andere met Peuterplein, dit is een centrumgericht, integraal programma wat opgebouwd is rond thema's. De activiteiten worden thematisch aangeboden uit de Taallijn VVE. Naast talige activiteiten worden echter ook activiteiten aangeboden op het gebied van rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling. Daarnaast wordt kracht gehaald uit de methodiek VierVVE. Deze methodiek geeft richtlijnen aan de daarvoor geschoolde medewerkers hoe zij de ontwikkeling kunnen volgen, beoordelen en stimuleren. VierVVE vergroot de fundamentele kennis en inzichten op het gebied van voor- en vroegschoolse educatie en het leren toepassen van de bijbehorende vaardigheden.

Erkende VVE methodieken die wij gebruiken zijn gebaseerd op wetenschappelijke theorieën. Hieruit blijkt dat wanneer het gehele programma integraal uit gevoerd wordt, dit ook een positief effect heeft op de ontwikkeling van de kinderen. Dit betekent dat er thematisch gewerkt moet worden, de leeromgeving ondersteunend aan het thema wordt ingericht, de juiste materialen aanwezig zijn en dat aspecten zoals observatie, toetsing en extra begeleiding voor peuters met indicatie plaatsvinden.

Als inspiratie voor het uitwerken van een thema wordt gebruik gemaakt van 3 verschillende inspiratiebronnen. Dat zijn de genoemde methodieken, de belevingswereld van de kinderen en de methodiek van kleuters binnen het onderwijs. Dit laatste verschilt per locatie maar enkele voorbeelden daarvan zijn kleuterplein, kleuter universiteit en onderbouwd. Door methodieken van peuters en kleuters samen te voegen creëert dit mogelijkheden voor integratie van kinderopvang en basisonderwijs en een soepele overgang naar het basisonderwijs.

Een thema komt gemiddeld tussen de 4 en 6 weken aan bod. Om het thema goed te laten slagen is er planning en organisatie nodig. Daardoor creëren we ruimte om alle ontwikkelingsgebieden aan bod te laten komen. Binnen een activiteit is differentiatie in moeilijkheidsgraad mogelijk en er wordt gewerkt in kleine groepen, waarmee extra aandacht besteed kan worden aan peuters met een indicatie.

Om het spel van de peuters te stimuleren en volledige ontwikkelingskansen te kunnen bieden worden er in de ruimte verschillende hoeken ingericht zodat er een rijke speel- leeromgeving ontstaat. Denk hierbij aan een huishoek, bouwhoek, cognitieve hoek, rust/lees hoek en een thema hoek.

Om kinderen voor te bereiden op alle activiteiten op een dag gebruiken we dagritmekaarten. Kinderen zijn gebaad bij deze structuur en weten daardoor wat er van hen verwacht wordt. Binnen het VVE programma wordt ook het oudercomponent meegenomen. Peuterplein biedt handvatten in de vorm van kopieerbare ouderbrieven, waarin specifieke ouderactiviteiten worden beschreven en ouders/verzorgers direct bij de ontwikkeling van de kinderen betrokken kunnen worden. Iedere locatie is zelf verantwoordelijk om de betrokkenheid van ouders omtrent VVE te creëren.

Waar moet een thema aan voldoen?

Zie trechtermodel in de bijlage. De VVE specialist controleert telkens ieder thema op de 7 kwaliteitseisen die hieronder vermeldt staan voor er met een thema gestart wordt.

1. Thema bepalen

Hierbij kun je gebruik maken van de belevingswereld van de kinderen, peuterplein thema's en/of de thema's die geboden worden in het onderwijs. Denk in termen als werkwoorden zodat kinderen ook begrijpen wat het thema inhoudt. Voorbeeld hiervan is: We gaan boodschappen doen. De thema's worden vooruit gepland. De verfijnde uitwerking hiervan wordt op kortere termijn verzorgd omdat je op die manier kan inspelen op de belevingswereld van de kinderen. Ieder teamlid heeft de verantwoordelijkheid voor het VVE werken. Binnen een team kunnen wel de taken verdeeld zijn zodat voor iedereen duidelijk is wie een thema uitwerkt.

2. Woordenlijst bepalen

Inspiratie vind je in de bijlage Duizend-en-een-woorden lijst. Kies zelf 10 nieuwe woorden voor de gemiddelde groep kinderen. Daarnaast 4 woorden voor de kinderen die onder de gemiddelde woordenschat functioneren (weer kinderen) en ook nog eens 4 voor de kinderen die boven het gemiddelde niveau (meer kinderen) functioneren.

3. Kies de benodigde materialen

Bereid de juiste boeken, liedjes en versjes voor die passen binnen het thema en de leeftijd van de kinderen.

4. Thema hoek

Dit is een plek waar kinderen het thema eigen kunnen maken met diverse materialen die het thema uitdragen. Het thema moet zichtbaar zijn in de locatie en de kinderen moeten zichzelf er volledig in kunnen onderdompelen.

5. Activiteiten toevoegen

Ieder ontwikkelingsgebied wordt tijdens een thema gestimuleerd en het kind-volgsysteem helpt je met het vullen en kiezen van de activiteiten. Kijk op jaarbasis welke vaardigheden je in welke thema verdeeld zodat alle vaardigheden van het kind-volgsysteem voldoende gestimuleerd worden.

De manier van uitwerken is vrij maar benoem minstens: de activiteit met daarbij de uitleg en het doel. Breng daarbij niveau verschillen aan voor kinderen die een stapje meer of minder nodig hebben. Daarnaast is de database van DoenKids beschikbaar voor nieuwe activiteiten.

Dagelijks worden doelgerichte activiteiten aangeboden die je vooraf voorbereidt om de kinderen in de ontwikkeling te stimuleren.

6. Verbinding met ouders

Ouders krijgen voorafgaand aan het thema een ouderbrief. Zo maken ook de ouders kennis met het thema, en weten ze wat er in een thema ondernomen wordt zodat ze dit thuis nog eens kunnen oefenen. Materialen die gebruikt worden en activiteiten die ondernomen worden zijn daarin leidend.

Ouders van doelgroepkinderen krijgen daarnaast nog verdiepende materialen aangeboden zoals bijvoorbeeld een placemat voor thuis. Hierop staan de woorden die in het thema centraal staan zodat dit thuis nog eens extra aangeboden kan worden. Bespreek tussendoor met ouders of de woorden duidelijk zijn en na afloop van een thema wat er thuis is gedaan.

Andere mogelijke activiteiten zijn:

- Ieder thema inleiden met een ouder-kind activiteit.
- Beroep/expertise van (groot)ouder gebruiken bij activiteiten. (brandweer/politie/fietsenmaker/kok).
- Informatie avond organiseren

7. Activiteiten uitvoeren en evalueren

Stem binnen je team en de VVE coördinator af wat succesvol was en wat voor een volgende keer beter kan.

Gedetailleerde uitleg van de verschillende ontwikkelingsgebieden en spelvormen zit in de bijlage

Partnerschap

We spreken over effectief partnerschap als er sprake is van een niet-vrijblijvende samenwerking tussen kinderopvang en ouders. Kinderopvang en ouders hebben verschillende rollen in de samenwerking die wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid. De samenwerking richt zich op de schoolontwikkeling van het kind. Kinderopvang en ouders zijn beide verantwoordelijk voor deze samenwerking en geven deze actief vorm in het belang van het kind.

Kinderen kunnen zich beter ontwikkelen en betere resultaten halen als partnerschap op de juiste manier ingevuld worden. Hierbij is het dus van belang dat we niet alleen informeren maar ook samenwerken. De samenwerking is op basis van gelijkwaardigheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid en een verantwoordelijkheid voor elkaar.

Criteria om een goed partnerschap te creëren:

1. Er is een heldere visie op samenwerking geformuleerd. Uit informatie blijkt hoe belangrijk het samenwerken met ouders is.
2. Aan alles is te merken dat pedagogisch professionals, leerlingen en ouders welkom zijn.
3. Er is een voortdurende samenwerking om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen.
4. Er is gelijkwaardigheid in de gesprekken waarin iedereen een actieve inbreng heeft. De plaats waar deze gevoerd worden zijn voor iedereen comfortabel en gelijkwaardig.
5. Iedereen is verantwoordelijk voor elkaar en is daarop aanspreekbaar. Er wordt respectvol met elkaar gesproken.
6. Kind-volgsysteem is toegankelijk voor professionals en ouders.
7. Locaties laten zien dat ze open staan voor verbeteringsuggesties en gaat op een transparante manier om met klachten.
8. Ouders zijn aanwezig bij startgesprekken en op andere afgesproken contact momenten.

Partnerschap in de praktijk

- Tijdens een intake worden doelgroepkinderen direct gekoppeld aan het ondersteuningsteam. Ouders worden uitgenodigd voor het overleg en ze gaan letterlijk samen aan tafel zitten.
- Actief contact tussen mentor en ouders
- Handelingsplan is door het ondersteuningsteam samen met ouders opgesteld
- Ouders worden geïnformeerd over de activiteiten en thema's in de groepen
- Ouders kunnen daadwerkelijk zien wat het thema is en welke activiteiten zijn uitgevoerd
- Ouders kunnen (spel)suggesties mee krijgen die ze thuis kunnen doen
- Overdracht over de ontwikkeling en bijzonderheden worden tijdig gemeld.
- Foto's en video's van eigen kinderen toesturen.

Monitoring

(Hoe laten wij nu zien dat hetgeen wat we doen ook het effect heeft wat we als doel voor ogen hebben?)

Als organisatie formuleren we de doelen helder op niveau pedagogisch professional, niveau kind, niveau groep en niveau ouder.

1. Betrokken pedagogisch professionals
Eerder in dit document is geformuleerd welke verwachtingen er zijn ten aanzien van de pedagogisch professional, pedagogisch manager, vve coach en pedagogisch coach. Periodiek worden deze verwachtingen beoordeeld in een gesprek met óf de manager óf de coach. Natuurlijk is er ook altijd ruimte om de ervaringen van de professionals te bespreken en mogelijk aanpassingen hierin te maken. De manager stuurt en bewaakt dit. Daarnaast zorgt ze er voor dat dit periodiek aan bod komt. Het is aan de manager om de frequentie te bepalen met het team.
2. Kind- en groepsniveau
Pedagogisch professionals moeten op de gewenste manier een handelingsplan gaan schrijven, deze naleven en deze evalueren. IB'er is hierin beschikbaar voor vragen en geeft akkoord op het handelingsplan tijdens het OT.
3. Groepsniveau
De professionals van de locatie kunnen (onder begeleiding) mogelijk een omschrijving maken van hun gewenste groepssituatie. Wat willen ze behalen, wat vinden ze belangrijk voor de kinderen, hoe past het dagritme hierin? Dit zou een stuk moeten zijn wat bij iedereen als werkdocument gaat leven, waar wenselijk bijgesteld en ook toetsbaar voor een manager of coach.
4. Ouderniveau
Onder de ouders moet met afgesproken regelmaat een enquête uitgezet worden waaruit duidelijk wordt of zij tevreden zijn over de ontwikkelingen van hun kind, met betrekking op het VVE werken.

Bijlagen

Bijlage 1 Uitleg van ontwikkelingsgebieden in een thema

Taalontwikkeling

Taal is een middel in de algemene ontwikkeling van kinderen. Het gaat er vooral om dat kinderen actief de taal als communicatiemiddel gaan gebruiken om zich te uiten en onder woorden te brengen wat hen bezighoudt. Een goede beheersing van de taal is noodzakelijk om kinderen goede, gelijke onderwijskansen te bieden.

Onder beginnende geletterdheid verstaat men het spontane ontwikkelingsproces dat ontstaat doordat kinderen in contact komen met boeken en geschreven taal. Spontane processen zijn belangrijk en leggen de basis voor het leren lezen en schrijven. Het is nuttig allerlei materiaal aan te bieden waardoor kinderen zien dat er geschreven taal is. De plaats van taal binnen Samenwijs uit zich in:

- Spontane gesprekken tussen pedagogisch professionals en kinderen; bijvoorbeeld tijdens het doen van activiteiten, verschonen of fruit schoonmaken. Daarbij speelt het taalvoorbeeld (ABN) van de pedagogisch professional een cruciale rol.
- Interactief voorlezen en vertellen.
Bij ons leest de pedagogisch professional voor uit boeken met duidelijke afbeeldingen en korte zinnen, zodat de kinderen de situaties en bijpassende emoties herkennen. Zij mogen die verwoorden of op een andere manier uiten zoals in toneelspel of creativiteit. De kinderen ervaren dat zij dezelfde emoties kunnen hebben, dat 'vertrouwd' een veilig en fijn gevoel is en dat onbekend spannend kan zijn, maar door het te ervaren dit in een positief gevoel omgezet kan worden.
- Spelactiviteiten, vooral het doen alsof spel.
- Liedjes zingen, eigen liedjes bedenken, versjes lezen en muziek maken.

Woordenschat komt in alle activiteiten voor op 3 niveaus: startwoorden voor peuters met een taalachterstand, basiswoorden voor alle kinderen en uitbreidingswoorden voor snel lerende peuters.

Beginnende gecijferdheid

Kinderen leren spelenderwijs, hier valt dus ook rekenen onder. Rekenen kan in 3 domeinen worden onderverdeeld, waarvan er 2 toepasbaar voor peuters:

- Tellen: Hierbij gaat het om vergelijken, sorteren en verzamelen.
- Meetkunde: Het gaat hierbij om kennis van het lichaam met begrippen als groot, klein en voor het ruimtelijk inzicht gebruiken we begrippen als boven, onder.
- Voorbereidend rekenen: Kennis maken met vormen, ruimte, tellen, meten en getalbegrip. Daarbij hoort ook labelen, groeperen en ordenen.

Wij doen dit door een aanbod van voorleesboeken en bijvoorbeeld liedjes waarin tellen of het lichaam centraal staan en spelletjes waarvoor het gebruik van een dobbelsteen nodig is.

Motoriek

De motorische ontwikkeling gaat tussen 1 en 4 jaar met sprongen vooruit. Kinderen krijgen hun lijf steeds meer onder controle. Daar spelen wij in de begeleiding van de kinderen op in. Buiten en binnen leren wij kinderen om te klimmen en klauteren, rennen en springen. Met behulp van dans en muziek leren we kinderen om zich vrij en los (en ritmisch) te bewegen.

Peuters leren steeds fijnere bewegingen met zijn handen en vingers te maken. Peuters kunnen steeds beter een potlood vasthouden, een bladzijde van een boek omslaan, en kleine dingen doen zoals een kraaltje vastpakken. Tussen 2 en 4 jaar leren kinderen zich aankleden en beginnen ze een beetje te tekenen, te knippen en te plakken.

- **Bewegen**
Aandacht voor bewegen en daarmee het ontwikkelen van de motorische ontwikkeling. Springen, rennen en spelen met een bal.
- **Fijne motoriek**
Het verkennen van materiaal en het ontwikkelen van de fijn motorische ontwikkeling.
- **Oog-handcoördinatie**
De samenwerking tussen ogen en handen wordt oog-handcoördinatie genoemd. Om dit goed te kunnen, moet de peuter goed kunnen zien en goed kunnen kijken. Middels spelletjes spelen we hierop in.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

In alle activiteiten wordt de sociaal emotionele ontwikkeling aangeboden. Zelfkennis, zelfvertrouwen, rekening houden met anderen en samen spelen en werken. Deze 4 doelen sluiten ook weer aan bij de manier van werken binnen verantwoorde kinderopvang van Stichting Samenwijs. De sociale-emotionele ontwikkeling van kinderen is een belangrijk onderdeel van het groeien naar volwassen zijn. Daar helpen wij kinderen graag bij. Ieder mens komt in contact met anderen. Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich prettig voelen in deze contacten en leren omgaan met diverse situaties, hoe moeilijk dit soms ook is. Kenmerkend voor kinderen is dat zij in toenemende mate zelfstandig deelnemen aan hun omgeving. Binnen Stichting Samenwijs leren we kinderen deel te zijn van een groep. We leren ze samen delen/spelen/ervaren/werken/ruzie maken, opkomen voor zichzelf, aangeven wat prettig is en wat niet. We leren ze kiezen, zelfredzaam te zijn, om te gaan met zowel waarden en normen als met belonen en corrigeren.

- **Samen zijn, samen spelen**
Doordat kinderen met elkaar in een groep opgroeien is er veel aandacht voor samen dingen doen; samen feestvieren, samen eten en drinken, samen spelen, samen opruimen etc. In de groep wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor- en rekening gehouden met ieder kind, zonder dat de andere kinderen daardoor in de verdrukking komen. Kinderen leren dan ook al vroeg -in zekere mate spelenderwijs- rekening te houden met elkaar. We zien door de regelmatige omgang met elkaar dat er relaties tussen kinderen ontstaan, waar ze veel plezier en houvast aan beleven. Uitgangspunten bij het opstellen van bepaalde groepsregels zijn: sociaal samenzijn, bescherming van het kind, elkaar helpen, elkaar geen pijn doen, elkaar troosten, rekening houden met elkaar.
Dit doen we door leren deel te zijn van een groep:
 - samen delen
 - samen spelen
 - samen ervaren
 - samen werken
 - opkomen voor jezelf
 - aangeven wat prettig is en wat niet
 - leren ruzie maken
 - leren kiezen
 - leren zelfredzaam te zijn
 - belonen en corrigeren speelgedrag

Vanaf ongeveer 3-jaar is een kind in staat om alleen en parallel te spelen. Daarnaast ontstaat de behoefte aan samenspel. Zo leert hij o.a. om te delen, rekening te houden met een ander en op zijn beurt te wachten.

Bijlage 2 Belang van spel in het thema

Spel is erg belangrijk omdat de kinderen zich hierdoor verder ontwikkelen. We hebben te maken met diverse spelvormen die steeds van toepassing zijn op de verschillende ontwikkelingsgebieden van de kinderen.

Vrij spel

Gedurende de gehele dag zijn er meerdere momenten in het dagritme waarop kinderen vrij kunnen spelen. Het belang van vrij spel is binnen de kinderopvang zo groot omdat er continu sociale leermomenten aanwezig zijn rond de kinderen. Kinderen ontdekken en leren namelijk continue spelenderwijs. Doordat de pedagogisch professionals in het spel van de kinderen zich als gast gedragen wordt het mogelijk om aan te sluiten bij de ontwikkeling van een kind. We sturen niet maar helpen een kind om te ontdekken. Op die manier ontdekt een kind ook de plekjes die hij van nature niet zo snel ziet.

Bewegingsspel

Dit is spel waarin kinderen zich uitleven d.m.v. bewegen. Dit kan zijn door te glijden, klimmen, springen, dansen. Dit gebeurt in de groepsruimte, maar ook in de hal of buiten. Hierbij staat de (grof)motorische ontwikkeling centraal.

Doen alsof spel

Hierbij worden veelal dagelijkse situaties nagespeeld. Zowel taal als fantasie spelen vaak een belangrijke rol. Dit spel gebeurt meestal in de huishoek, maar kan ook op andere plaatsen in de ruimte of buiten plaatsvinden. De belangrijke ontwikkelingsgebieden hierbij zijn: taal-, sociale-, cognitieve- en motorische ontwikkeling.

Spel met beleven en verwerken

Dit is spel waarbij kinderen emotionele gebeurtenissen verwerken. Soms worden emotionele gebeurtenissen nagespeeld, waarbij het kind de rol aanneemt van de veroorzaker van de angst of emotie, bijvoorbeeld dokter of tandarts. Maar ook emoties zoals boosheid en verdriet kunnen zo worden uitgespeeld en verwerkt. Hierbij staat vooral de persoonlijke en emotionele ontwikkeling van de kinderen centraal.

Spel met materiaal

Bij dit spel maken de kinderen vrij gebruik van de aangeboden ontwikkelingsmaterialen. Hierbij staat vooral de cognitieve ontwikkeling van de kinderen centraal evenals de fijn motorische- en creatieve ontwikkeling.

Spel met regels

Dit zijn vooral gezelschapspelletjes die wij gezamenlijk met de kinderen doen. Hierbij leren kinderen dat er regeltjes aan het spel verbonden zijn, zoals wachten tot je aan de beurt bent. Ook leren de kinderen goed te luisteren en wordt er veel aan taal gedaan. De sociale-, taal- en cognitieve ontwikkeling staan hierbij centraal.

Kringspel

Dit is een spel waarbij interactie met kinderen heel voornaam is. Dit is het gerichte spel in het thema. Deze worden tijdens het maken van de thema's afgesproken, zodat er bij iedere stap van het thema een spel is.

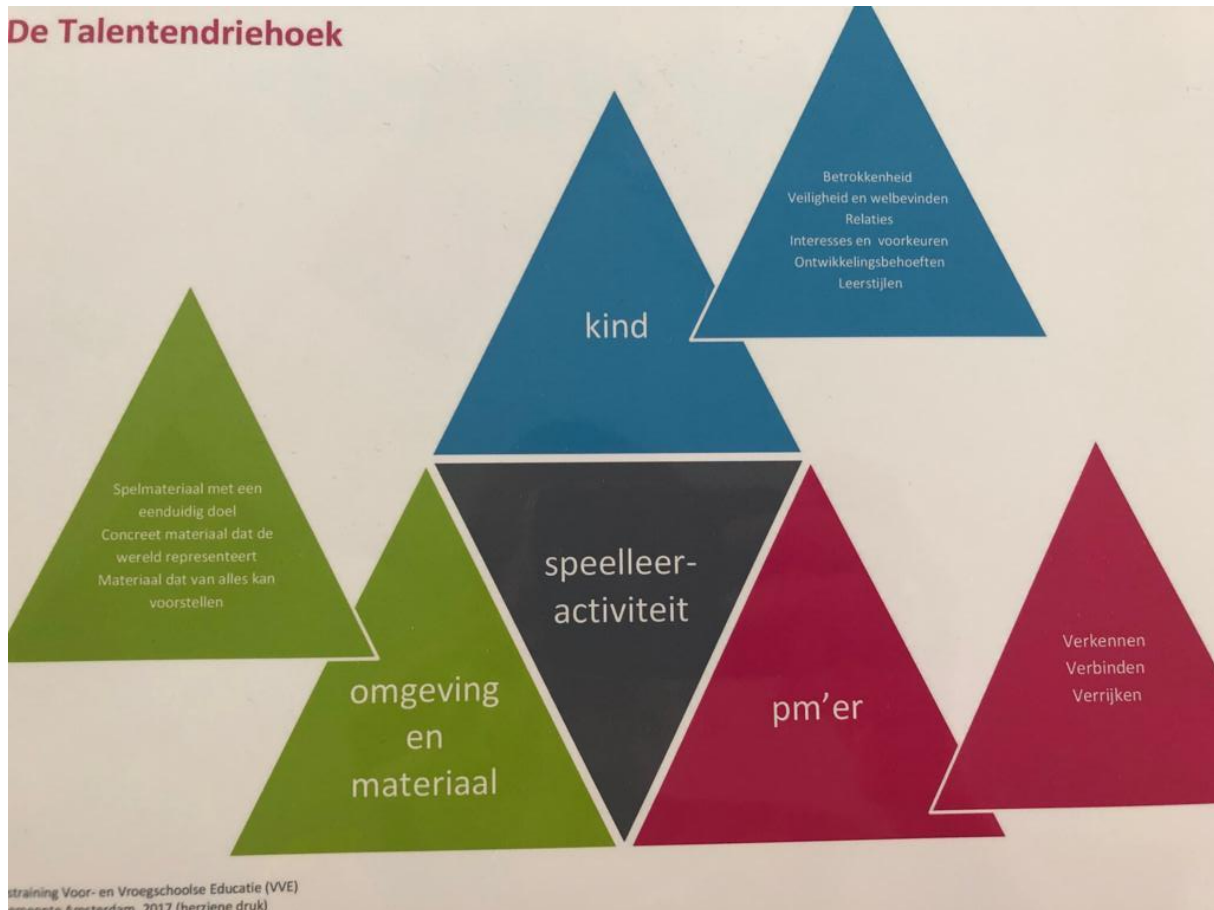
Natuurlijk buitenspelen

Blaadjes die ritselen in de wind, gras dat kriebelt onder je voeten of zand dat tussen je vingers doorglijdt. De pedagogisch professionals zien hoe dit kinderen stimuleert om te kijken, voelen en te proeven tijdens het buitenspelen met de groep. Dagelijks gaan de kinderen lekker buiten spelen. Omdat het gezond is, goed voor de ontwikkeling van de grove motoriek en sociale vaardigheden, maar ook omdat buiten spelen de zintuigen op een andere manier stimuleert dan binnen. Je ziet dat kinderen voortdurend indrukken opdoen om te leren en te ontwikkelen.

Bijlage 3 De talenten driehoek

De talentendriehoek is een model dat gebruikt wordt om te laten zien hoe spelen, leren en ontwikkelen ontstaat in een samenspel tussen de drie pijlers; kind, omgeving en materiaal, professional. Elke pijler van de driehoek heeft invloed op het verloop en de inhoud van een spel of activiteit.

Verkennen, verbinden en verrijken

De pedagogisch professional kan de ontwikkeling van het kind een stap verder brengen. In elke interactie verkent de pedagogisch professional waar de interesse van de kinderen naar uitgaat en hoe ze daarop kan aansluiten. Pedagogisch professional onderzoekt hoe de interesses van de kinderen verbonden kan worden en welke rol de omgeving, het materiaal en zichzelf daarbij kunnen spelen. Daarbij heeft de pedagogisch professional een doelgericht perspectief, namelijk om leer- en ontwikkelingsopbrengsten te vergroten en te verdiepen. In combinatie met de ontwikkelingsdoelen van jongere kinderen kunnen activiteiten worden verrijkt en op een hoger niveau gebracht worden.

Kansen grijpen, kansen creëren

Kansen grijpen is een attitude van de pedagogisch professional waarbij zij zich ervan bewust is dat elke activiteit, elk moment van de dag en elke gewone gebeurtenis op de groep kansen biedt voor ontwikkelingsstimulering. Kansen creëren gaat om een doelgericht activiteiten aanbod, waarbij van tevoren duidelijk is welke doelen kinderen kunnen realiseren als ze meedoen aan een bepaalde activiteit.

Zo speelt een pedagogisch professional de hoofdrol:

- Dagelijkse routines en spelactiviteiten als leer- en ontwikkelingsmomenten benutten
- De interactie tussen kind, omgeving en materiaal benutten voor het stimuleren en leren en ontwikkelen.
- Interactievaardigheden bewust inzetten bij gesprekken met kinderen en ouders
- Ouders benaderen als expert van hun kind.
- Kritisch reflecteren op eigen handelen.
- Verkennen, verbinden en verrijken in de begeleiding van kinderen.

Verkennen:

- Herkennen van signalen van veiligheid, betrokkenheid en welbevinden en stemt daarop handelen/acties af.
- De tijd nemen om te herkennen en te verwoorden waar kinderen mee bezig zijn (praten en uitleggen).
- Non-verbale signalen herkennen bij kinderen en hier aandacht voor hebben.
- Zien waar een kinderen zijn/haar interesse naar uitgaat, welk ontwikkelingsniveau en leerstijl het kind heeft en hoe de relatie met andere kinderen is.

Verbinden:

- Afwisseling in het actief/ niet actief deelnemen aan het spel van de kinderen, afhankelijk van hun betrokkenheid en deelname aan het spel.
- Bewust kiezen voor de rol van speelmaatje of spelleider en vanuit die rol actief mee doen.
- Taal verbinden aan de activiteit waar kinderen op betrokken zijn.
- Kinderen verbinden met elkaar binnen een activiteit.

Verrijken:

- Kinderen stimuleren tot een nieuw stapje in hun ontwikkeling, door mee te spelen, vragen te stellen, voor te doen en dergelijke.(kansen zien en grijpen).
-

Een interessant aanbod op de groep:

- Samenhangen en doelgericht aanbod voor de groep voor alle ontwikkelingsgebieden.
- Doelgericht activiteiten aanbieden op gebied van taal-denk-gesprekken, interactief voorlezen en woordenschat werving.
- Effectieve werkwijze toepassen voor taal-denk-gesprekken, interactief voorlezen en woordenschatwerving.
- Materialen bewust inzetten die handelen en taal bij kinderen uitlokken bij de dagelijkse routines en spelactiviteiten.
- Een goede mix tussen vrij spel, begeleid spel (kansen grijpen) en geleid spel (kansen creëren) door de dag heen.
- Inspelen op verschil tussen kinderen wat betreft aanpak en aanbod.
- Eigen handelen reflecteren tijdens vrij spel, begeleid spel en geleid spel en handelen daarop aanpassen.
- Kinderen de kans bieden om zelf te kiezen, plannen te maken, te exploreren, te ontdekken, te leren en terug te kijken op hun spel/activiteit..
- Kinderen de gelegenheid bieden om problemen in hun spel en in relatie tot anderen zelf op te lossen. Ondersteuning bieden waar nodig.

Een rijke speelleeromgeving:

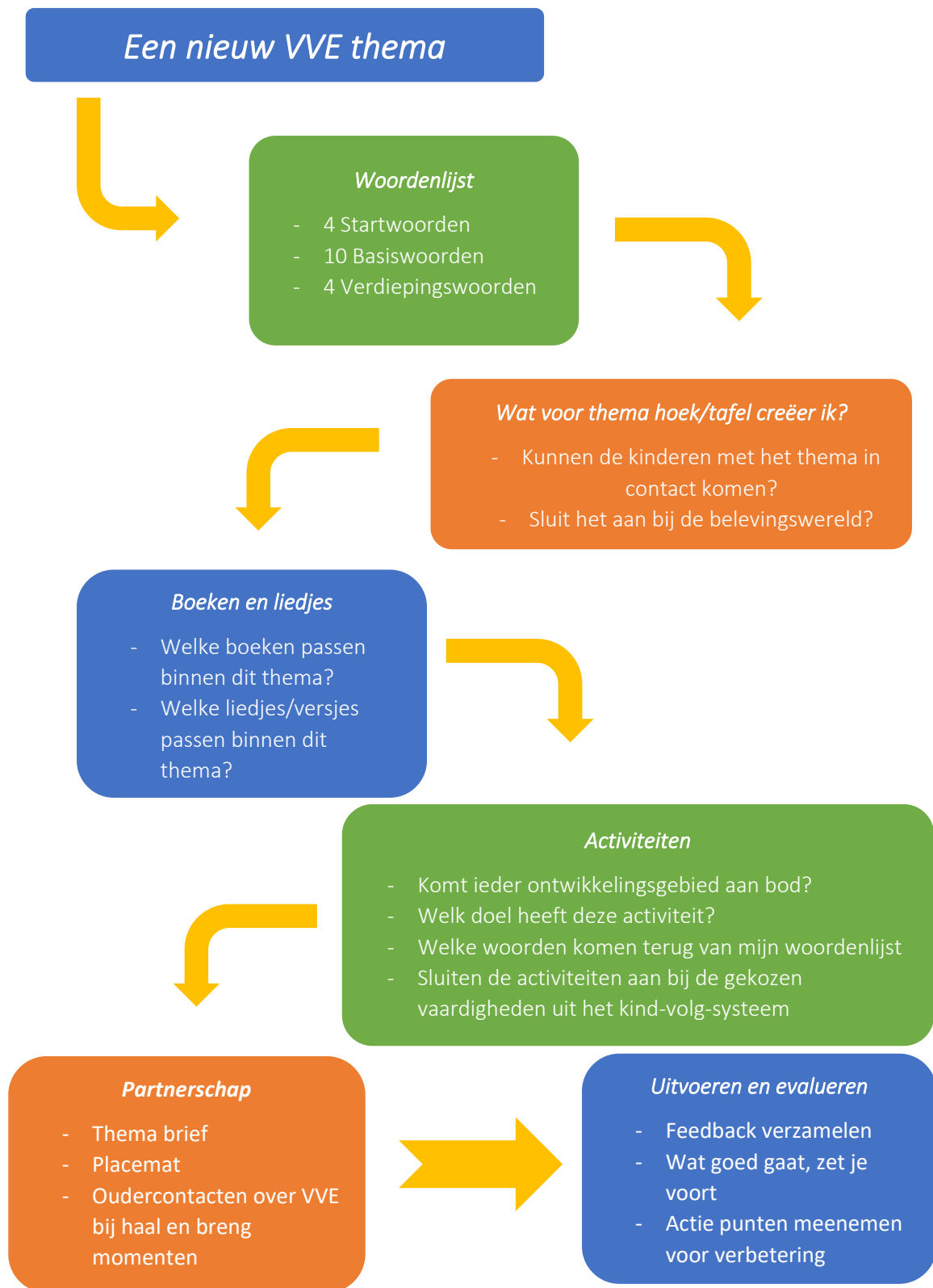
- Prikkelende en uitdagende omgeving.
- Variatie aan hoeken/plekken waarin kinderen verschillende typen spel kunnen spelen met materialen die het spel en de taal van kinderen ondersteunen en stimuleren.
- Ingericht op de verschillen tussen kinderen wat betreft interesse, leerstijl en behoefte.
- Extra aandacht voor huishoek, leeshoek/verteltafel en bouwhoek/constructietafel.
- Verschillende soorten materiaal bewust inzetten om de taal- en spelontwikkeling te stimuleren
- Speelleeromgeving wordt zo ingericht dat kinderen zelfstandig materialen kunnen pakken, ermee spelen en weer opruimen.
- Reflecteren of de inrichting steeds passend is bij aangereikte criteria.

Groepsmanagement:

- Ruimte, tijden en groepen doeltreffend in zetten in overleg en afstemming met collega.
- Dagelijks overleg met collega's over een samenhangend en doelgericht aanbod voor kinderen.
- In kleine groepjes werken terwijl andere kinderen zelfstandig spelen of onder begeleiding van een andere collega.
- Creëren van goede en rustige plekken om met een klein groepje activiteiten te ondernemen.
- In het ritme van dagelijkse routines ritme creëren voor genoeg momenten om met een klein groepje activiteiten te ondernemen.
- Bewust samenstellen van groepjes kinderen.
- Samen met collega's reflecteren en oplossingen bedenken.

Bijlage 4 Trechtermodel

Bijlage 5 Duizend-en-een-woorden lijst

Bijlage 5	Duizend-en-een-woorden			
	De eerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters			
	Sublijst 1			
	Deze tweeënvijftig woorden zijn bedoeld voor het eerste Nederlandse aanbod aan anderstalige peuters en kleuters bij binnenkomst in de peuterspeelzaal of kleutergroep. De woorden zijn verzameld uit de Welkom-lijst van het Piramideproject en de lijst Schlichting. In hoofdstuk 6 wordt een nadere toelichting op de selectie van de woorden gegeven.			
	1 aandoen (kleren)	16 goed zo!	31 lopen	46 tafel
	2 binnen	17 hallo	32 mama	47 tas
	3 buiten	18 hand	33 mee	48 uitdoen (kleren)
	4 daar	19 hier	34 nee	49 wassen
	5 dag (groet)	20 hoek	35 niet	50 wc
	6 dank je	21 huis	36 open	51 wc-papier
	7 dat/dit	22 is	37 pakken	52 zitten
	8 deur	23 ja	38 papa	
	9 dicht	24 jas	39 plassen	
	10 die	25 juf	40 poepen	
	11 doen	26 kijken	41 schoen	
	12 doorspoelen	27 kind	42 staan	
	13 drinken	28 klaar	43 stil	
	14 eten	29 komen	44 stoel	
	15 gaan	30 kring	45 stop	
	Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.			

Sublijst 2

Deze lijst bevat het aanbod voor kinderen die de woorden van sublijst 1 receptief beheersen. De nieuwe woorden zijn vetgedrukt, de overige woorden komen op sublijst 1 voor.

De woorden uit deze lijst zijn verzameld uit de Welkom-lijst van het Piramideproject, uit de lijst Schlichting en de bewerkte lijst Schrooten & Vermeer voor groep 1/2. Er zijn enkele woorden aan toegevoegd, zie hoofdstuk 6 voor een verdere toelichting.

1	<i>aandoen</i>	24	boom	47	<i>eten</i>	70	hond
2	alle	25	boos	48	fiets	71	hoofd
3	allemaal	26	bouwen	49	<i>gaan</i>	72	huilen
4	appel	27	broek	50	gauw	73	<i>huis</i>
5	arm (lichaamsdeel)	28	brood	51	geel	74	ik
6	auto	29	buik	52	geven	75	in
7	bal	30	<i>buiten</i>	53	goed	76	<i>is</i>
8	banaan	31	<i>daar</i>	54	<i>goed zo!</i>	77	<i>ja</i>
9	bed	32	<i>dag</i>	55	gooien	78	<i>jas</i>
10	been (lichaamsdeel)	33	<i>dank je</i>	56	gras	79	<i>jij/je</i>
11	beer	34	das (sjaal)	57	groen	80	jongen
12	beetje	35	<i>dat/dit</i>	58	grond	81	<i>juf</i>
13	beker	36	<i>deur</i>	59	groot	82	kaas
14	bel	37	deze	60	haar (op 't hoofd)	83	kapot
15	beurt (om/aan de)	38	<i>dicht</i>	61	halen	84	kar
16	bij (voorzetsel)	39	<i>die</i>	62	<i>hallo</i>	85	kast
17	<i>binnen</i>	40	<i>doen</i>	63	<i>hand</i>	86	<i>kijken</i>
18	blad/blaadje (papier)	41	<i>doorspoelen</i>	64	hebben	87	<i>kind</i>
19	blauw	42	doos	65	helpen	88	<i>klaar</i>
20	blij	43	drie	66	heten	89	klein
21	bloem	44	<i>drinken</i>	67	<i>hier</i>	90	kleuren (werkw.)
22	blok	45	één	68	hij/ie	91	knippen
23	boek	46	eerst	69	<i>hoek</i>	92	knoop

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

93	koek(je)	123	oog	153	schoonmaken	183	vriend(je)
94	<i>komen</i>	124	ook	154	schoppen	184	waar
95	koud	125	oor	155	sok	185	warm
96	<i>kring</i>	126	op (gegeten)	156	spelen	186	wassen
97	kus(je)	127	op (voorzetsel)	157	spullen	187	water
98	leggen (neerleggen)	128	<i>open</i>	158	ssst	188	<i>wc</i>
99	lekker	129	openmaken	159	<i>staan</i>	189	<i>wc-papier</i>
100	leuk	130	opruimen	160	<i>stil</i>	190	weer (nog eens)
101	lezen	131	<i>pakken</i>	161	<i>stoel</i>	191	weg (bijw)
102	liedje	132	<i>papa</i>	162	<i>stop</i>	192	wel
103	lijm	133	papier	163	straks	193	wit
104	<i>lopen</i>	134	pijn	164	<i>tafel</i>	194	zand
105	los	135	plakken	165	tak	195	zandbak
106	luisteren	136	<i>plassen</i>	166	<i>tas</i>	196	zeggen
107	maken	137	<i>poepen</i>	167	tekenen	197	zien
108	<i>mama</i>	138	poes	168	trui	198	zijn (werkwoord)
109	mandarijn	139	pop	169	twee	199	zingen
110	<i>mee (ga mee)</i>	140	potlood	170	<i>uitdoen (kleren)</i>	200	<i>zitten</i>
111	meisje	141	praten	171	vallen	201	zo
112	melk	142	regen	172	van (bezit)	202	zwaaien
113	mond	143	rennen	173	vast(houden)	203	zwart
114	mooi	144	rijden	174	verven		
115	muts	145	rits	175	veter		
116	muur	146	rood	176	vier		
117	nat	147	rustig	177	vies		
118	<i>nee</i>	148	schaar	178	vijf		
119	neus	149	schep	179	vliegtuig		
120	<i>niet</i>	150	<i>schoen</i>	180	voet		
121	nog	151	school	181	vogel		
122	nou/nu	152	schoon	182	voorlezen		

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

Sublijst 3

Deze lijst bevat duizend-en-een-woorden voor het eerste aanbod aan anderstalige peuters en kleuters die de woorden van sublijsten 1 en 2 receptief beheersen. Ook in deze lijst zijn de nieuwe woorden weer vetgedrukt. De woorden die al in de vorige sublijsten stonden, zijn niet vetgedrukt. De woorden uit sublijst 1 zijn

bovendien ook cursief weergegeven.

Voor deze lijst zijn de overige woorden van de bewerkte lijst Schrooten & Vermeer voor groep 1 en 2 genomen, aangevuld met woorden uit de lijst Schlichting en de Welkom-woordenlijst van het Piramideproject. Er zijn enkele woorden aan toegevoegd, zie hoofdstuk 6 voor een verdere toelichting.

1	aaien	21	afspreken	39	avond	59	bek
2	aan	22	al (reeds)	40	baard	60	beker
3	aan de hand	23	alle	41	baby	61	bel
4	<i>aandoen</i>	24	allebei	42	bad	62	bellen (opbellen)
5	aankijken	25	alleen	43	bak	63	beneden
6	aankleden	26	allemaal	44	bal	64	berg
7	aankomen	27	alles	45	ballon	65	best
8	aantrekken	28	als (indien)	46	banaan	66	beter
9	aanwijzen	29	als (zoals)	47	band(je)	67	beurt (om/aan de)
10	aap	30	alsjeblijft/	48	bang	68	bever
11	aardappel		alstublijft	49	bank	69	bewaren
12	ach/och	31	altijd	50	bed	70	bewegen
13	acht	32	ander(e)	51	bedenken	71	bezig
14	achter (achterkant)	33	anders (anders ga	52	bedoelen	72	big
15	achter (-na)		ik ...)	53	been (lichaamsdeel)	73	bij (voorzetsel)
16	achteruit	34	andersom	54	beer	74	bijna
17	af (klaar)	35	appel	55	beest	75	bijten
18	af (plaats)	36	arm (lichaamsdeel)	56	beetje	76	bijvoorbeeld
19	afgelopen	37	auto	57	beginnen	77	bil(len)
20	afmaken	38	au	58	begrijpen	78	<i>binnen</i>

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

79	blad/blaadje (boom)	109	brand	139	dak	169	doorheen
80	blad/blaadje(papier)	110	breken	140	dan	170	<i>doorspoelen</i>
81	blaffen	111	brenge n	141	<i>dank je</i> (wel)	171	doos
82	blauw	112	brief	142	dansen	172	dop
83	blazen	113	bril	143	das (sjaal)	173	dorst
84	blij	114	broek	144	<i>dat/dit</i>	174	douche
85	blijven	115	broer	145	dat (voegwoord)	175	draad(je)
86	bloed	116	brood	146	de	176	draaien
87	bloem	117	broodje	147	deken	177	dragen
88	blok	118	bruin	148	deksel	178	drie
89	bloot	119	buik	149	denken	179	driehoek
90	boek	120	buikpijn	150	<i>deur</i>	180	<i>drinken</i>
91	boef	121	<i>buiten</i>	151	deze	181	drogen
92	boer	122	bus (vervoer)	152	dezelfde	182	dromen
93	boerderij	123	cadeau	153	<i>dicht</i>	183	droog
94	bol (rond)	124	cent(jes)	154	<i>die</i>	184	drop(je)
95	boodschappen	125	chips	155	diep	185	druk
96	boom	126	chocolade	156	dier	186	drukken
97	boos	127	chocomel	157	dierentuin	187	duim
98	boot	128	clown	158	dik	188	dun
99	bord (eten)	129	cola	159	ding	189	duren
100	bord (school/keuze)	130	computer	160	dobbelsteen	190	durven
101	bos (bomen)	131	circus	161	doei/doeg	191	dus
102	boter	132	cirkel	162	doek(je)	192	duwen
103	boterham	133	<i>daar</i>	163	<i>doen</i>	193	echt
104	botsen	134	daarna	164	dokter	194	eekhoorn
105	bouwen	135	daarom	165	donker	195	een (lidwoord)
106	bouwhoek	136	dadelijk	166	dood	196	één
107	boven	137	dag (etmaal)	167	door	197	eend
108	bovenop	138	<i>dag</i> (groet)	168	doorgaan	198	eens

Dulzend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

199 eerste	229 film	259 gieter	289 handdoek
200 eerst	230 fles	260 giraf	290 hangen
201 egel	231 fluisteren	261 gisteren	291 hap(je)
202 ei	232 fluit	262 glas (drinkglas)	292 happen
203 eigen	233 fluiten	263 glijbaan	293 hard (voelen)
204 eigenlijk	234 foto	264 glijden	294 hard (roepen, slaan)
205 eindelijk	235 fout	265 goed	295 hard (snel)
206 elastiek	236 frites/patat	266 <i>goed zo!</i>	296 hè
207 elk	237 <i>gaan</i>	267 gooien	297 hé
208 elkaar	238 gang	268 gordijn	298 hebben
209 emmer	239 garage	269 goud	299 helpen
210 en	240 gat	270 graag	300 heel (erg)
211 eng	241 gauw	271 grap	301 heel (volledig)
212 er	242 gebeuren	272 gras	302 heen
213 er ... uitzien	243 gebruiken	273 grijs	303 heen-en-weer
214 eraan	244 geel	274 groeien	304 heerlijk
215 erbij	245 geen	275 groen	305 heet
216 erg (heel)	246 geit	276 groep	306 hek
217 erg (vervelend)	247 gek	277 grond	307 heleboel
218 ergens	248 geld	278 groot	308 helemaal
219 erin	249 geloven	279 ha	309 helpen
220 erop	250 geluid	280 haakje	310 hem
221 eruit	251 gelukkig	281 haan	311 hemd
222 ervan	252 (ge)makkelijk	282 haar (bez.vnw)	312 hen (vnw)
223 eten	253 genoeg	283 haar (op 't hoofd)	313 hert
224 even	254 gevaarlijk	284 hai/hoi	314 het (lidwoord)
225 feest	255 geven	285 halen	315 het (vnw)
226 fiets	256 gewoon	286 half	316 heten
227 fietsen	257 gezellig	287 <i>hallo</i>	317 hetzelfde
228 fijn	258 gezicht	288 <i>hand</i>	

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

318	<i>hier</i>	348	ieder	378	kammen	408	kleed
319	<i>hij/ie</i>	349	iedereen	379	kant (rand)	409	klei
320	hijskraan	350	iemand	380	kant (richting)	410	kleien
321	ho	351	iets	381	kapot	411	klein
322	hoe	352	ijs (winter)	382	kapotmaken	412	kleren
323	hoed	353	ijsje	383	kapper	413	kleur
324	<i>hoek</i>	354	ik	384	kapstok	414	kleuren (werkw.)
325	hoera	355	in	385	kar	415	klimmen
326	hoesten	356	<i>is</i>	386	kast	416	klinken
327	hoeveel	357	<i>ja</i>	387	kat	417	klok
328	hoeven	358	jaar	388	kauwgom	418	kloppen (juist)
329	hok	359	jammer	389	keel	419	kloppen (aankloppen)
330	hol (het hol)	360	jarig	390	keer	420	knap
331	hollen	361	<i>jas</i>	391	kennen	421	knie
332	hond	362	jawel	392	ketting	422	knijpen
333	hoofd	363	<i>jij/je</i>	393	keuken	423	knikken
334	hoog	364	je/jouw	394	keurig	424	knikker
335	hoor (tussenw)	365	jong	395	kiepen	425	knippen
336	hop/hup	366	jongen	396	kietelen	426	knoeien
337	horen	367	jou	397	kiezen	427	knoop
338	horen (bij...)	368	<i>juf</i>	398	<i>kijken</i>	428	knop(je)
339	houden	369	jullie	399	kikker	429	ko
340	houden _ van	370	jurk	400	<i>kind</i>	430	koek(je)
341	hout	371	kaars	401	kip	431	koelkast
342	huilen	372	kaart(je)	402	kist	432	koffie
343	<i>huis</i>	373	kaas	403	kiwi	433	koken
344	hun	374	kabouter	404	<i>klaar</i>	434	<i>komen</i>
345	hut	375	kachel	405	klap	435	konijn
346	hupsakee	376	kam	406	klappen	436	koning
347	idee	377	kamer	407	klas		

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

437	koningin	467	lang	497	lopen	527	middag
438	kop (van dier)	468	langs	498	los	528	mij
439	kop(je)	469	langzaam	499	loslaten	529	mijn
440	kopen	470	laten	500	lucht	530	mis
441	kort	471	later	501	luijer	531	misschien
442	koud	472	lawaai	502	luisteren	532	moe
443	kraal	473	leeg	503	lukken	533	moeder
444	kraan	474	leeuw	504	lusten	534	moeilijk
445	krant	475	leggen (neerleggen)	505	maan	535	moeten
446	krassen	476	lego	506	maar	536	mogen
447	kriebelen	477	lekker	507	maken	537	mol
448	krijgen	478	lekkers	508	mama	538	mond
449	krijtje	479	lepel	509	man	539	monster
450	kring	480	letter	510	mand	540	mooi
451	krokodil	481	lente	511	mandarijn	541	morgen (ochtend)
452	kruipen	482	leren	512	mee (ga mee)	542	morgen
453	kuiken	483	leuk	513	meedoen	543	motor
454	kukeleku	484	lezen	514	meegaan	544	muis
455	kunnen	485	licht (licht aan)	515	meenemen	545	muts
456	kus(je)	486	liedje	516	meer	546	muur
457	kussen	487	lief	517	meisje	547	muziek
458	kwast	488	liever	518	melk	548	na
459	kwijt	489	liggen	519	meneer	549	naam
460	laars	490	lijken	520	mens	550	naar
461	laat	491	lijm	521	merken	551	naast
462	laatst	492	lijn	522	mes	552	nacht
463	lachen	493	likken	523	met	553	nadenken
464	lam	494	limonade	524	meteen	554	nagel
465	lamp	495	lip	525	mevrouw	555	nat
466	land	496	lolly	526	miauw	556	natuurlijk

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

557 <i>nee</i>	587 onderbroek	616 paar	646 plat
558 neer	588 onderin	617 paard	647 pleister
559 nek	589 ons	618 paars	648 plek
560 nemen	590 oog	619 paddestoel	649 plons
561 nest	591 ook	620 pakje	650 plotseling
562 net	592 oom	621 <i>pakken</i>	651 poep
563 neus	593 oor	622 pan	652 <i>poepen</i>
564 niemand	594 op (gegeten)	623 pang	653 poes
565 <i>niet</i>	595 op (voorzetsel)	624 pannenkoek	654 poetsen
566 niets/niks	596 opa	625 pap	655 politie
567 nieuw	597 opbellen	626 <i>papa</i>	656 poort
568 nodig	598 opdrinken	627 papier	657 poot
569 noemen	599 opeens	628 pas (kort geleden)	658 pop
570 nog	600 <i>open</i>	629 passen	659 poppenhoek (huishoek)
571 nooit	601 openmaken	630 peer	660 poppenkast
572 noot(je)	602 opeten	631 pen	661 portemonnee
573 <i>nou/nu</i>	603 ophangen	632 pet	662 pot(je) (plassen)
574 nummer	604 ophouden	633 piepen	663 potlood
575 of	605 opletten	634 pijn	664 prachtig
576 oh	606 opruimen	635 pijp	665 praten
577 ok	607 opsteken	636 pil	666 precies
578 olifant	608 opzetten (van muts)	637 pinda	667 prik
579 om	609 opzij	638 pindakaas	668 prikken
580 oma	610 op z'n kop	639 plaat	669 prima
581 omdat	611 oud	640 plaats	670 proberen
582 omdraaien	612 over	641 plagen	671 prullenbak
583 omgooien	613 overal	642 plakken	672 punt
584 omhoog	614 overgeven (spugen)	643 plant	673 puzzel
585 omvallen	615 overheen	644 plas	674 puzzelen
586 onder		645 <i>plassen</i>	

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

675	pyama	705	sap	735	sleutel	765	steen
676	raam	706	schaap	736	slim	766	steken
677	raar	707	schaar	737	slinger	767	stekker
678	radio	708	schelp	738	slok(je)	768	stempelen
679	rand	709	schep	739	snappen	769	step
680	regen	710	scheppen	740	sneeuw	770	ster
681	regenen	711	scherp	741	sneeuwen	771	sterk
682	rennen	712	scheuren	742	snel	772	sticker
683	reus	713	schieten	743	snijden	773	stift
684	riem	714	schoen	744	snoep(je)	774	stil
685	rietje	715	schommel	745	snor	775	stoel
686	rij	716	school	746	soep	776	stoep
687	rijden	717	schoon	747	sok	777	stok
688	rijst	718	schoonmaken	748	soms	778	stom
689	ring	719	schoot	749	soort	779	stop
690	rits	720	schoppen	750	speelgoed	780	stoppen
691	roepen	721	schoteltje	751	speen	781	stoten
692	roeren	722	schreeuwen	752	spel	782	stout
693	rok	723	schrijven	753	spelen	783	straat
694	rollen	724	schrikken	754	spiegel	784	strak
695	rommel	725	schudden	755	spin	785	straks
696	rond	726	sinas	756	springen	786	streep
697	ronddraaien	727	sinaasappel	757	spugen	787	strik
698	rood	728	sla	758	spullen	788	stuk (kapot)
699	roze	729	slaan	759	ssst	789	stuk(je)
700	rug	730	slaap	760	staan	790	stuur
701	ruiken	731	slak	761	staart	791	suiker
702	rustig	732	slang	762	stap	792	t-shirt
703	ruzie	733	slapen	763	stappen	793	taart
704	samen	734	slee	764	steeds	794	tafel

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

795 tak	825 toren	855 vechten	885 vlinder
796 tand	826 tot	856 veel	886 vlug
797 tandenborstel	827 touw(tje)	857 vegen	887 voelen
798 tandpasta	828 traan	858 ver	888 voet
799 tante	829 tram	859 verder	889 voetbal
800 tas	830 trap (ladder)	860 verdrietig	890 voetballen
801 te	831 trein	861 verdwijnen	891 vogel
802 teen	832 trekken	862 verf	892 vol
803 tegelijk	833 trommel (muziek)	863 vergeten	893 volgend
804 tegen	834 trui	864 verhaal	894 volgens
805 tekenen	835 tuin	865 verjaardag	895 voor
806 tekening	836 tussen	866 verkeerd	896 voordat
807 telefoon	837 twee	867 verkouden	897 voorlezen
808 televisie	838 u	868 verstaan	898 voorzichtig
809 tellen	839 uil	869 verstoppen	899 vorig
810 tent	840 uit	870 vertellen	900 vork
811 terug	841 uitdoen (kleren)	871 verven	901 vos
812 terwijl	842 uittrekken (kleren)	872 veter	902 vouwen
813 thee	843 uur	873 vier	903 vrachtauto
814 thuis	844 vaak	874 vieren	904 vragen
815 tien	845 vaas	875 vies	905 vriend(je)
816 tijd	846 vader	876 vijf	906 vrouw
817 tijger	847 vakantie	877 vinden	907 vuur
818 tik (klap)	848 vallen	878 vinger	908 waaien
819 toch	849 van (bezit)	879 vis	909 waar
820 toe	850 vandaag	880 vlag	910 waar (echt)
821 toen	851 vangen	881 vlees	911 waarom
822 toeter	852 varen	882 vlieg	912 wachten
823 tomaat	853 varken	883 vliegen	913 wagen(tje)
824 tong	854 vast(houden)	884 vliegtuig	914 wakker

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

915 wang	945 willen	975 zetten
916 wanneer	946 wind	976 zeven
917 want (voegwoord)	947 winkel	977 zich
918 want (handschoen)	948 winter	978 ziek
919 warm	949 wip	979 ziekenhuis
920 wassen	950 wit	980 zien
921 wat	951 wolf	981 zijn (werkwoord)
922 water	952 wolk	982 zijn (bez. vnw)
923 wc	953 wonen	983 zingen
924 wc-papier	954 woord	984 zitten
925 we	955 worden	985 zo
926 week	956 worst	986 zo (dadelijk)
927 weer (nog eens)	957 wortel	987 zoals
928 weer (zelfst. nmw)	958 yoghurt	988 zoeken
929 weg (zelfst. nmw)	959 zacht (geluid)	989 zoet
930 weg (bijw)	960 zacht (voelen)	990 zomaar
931 wegleggen	961 zak	991 zon
932 wei	962 zakdoek	992 zonder
933 wel	963 zand	993 zorgen
934 welk	964 zandbak	994 zout
935 welterusten	965 ze/zij	995 zoveel
936 wereld	966 zebra	996 zuchten
937 werk	967 zee	997 zullen
938 werken	968 zeep	998 zus
939 weten	969 zeer (doet zeer)	999 zwaaien
940 wie	970 zeg (tussenw)	1000 zwart
941 wieg	971 zeggen	1001 zwemmen
942 wiel	972 zeker	
943 wij	973 zelf	
944 wijzen	974 zes	

Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters, Enschede: SLO, april 2005.

